

A férfi dolga a régi HÁZTARTÁSBAN

A gondos, családjá jövőjéért aggódó, boldogulni vágyó gazdának akadt dolga éppen elég. Budaörsön a családok nagytöbbsége szőlőt, barackot termelt, állatokat tartott, mezőgazdaságból élt. Még az iparosok is gazdálkodtak kisebb területen. Úgynevezett „kétlaki” életet éltek, önellátásra rendezkedtek be.

Férfi-munkának számított általában a metszés, a szemzés, az oltás, a kellő időben megkezdett permetezés. Szüret előtt a gazdák reménykedve nézték a tömött fürtöket, de az eget is kémlelték, mert tudták, hogy szüretig „még sokszor odakint alszik a termés”.

Egy helyi szabály szerint október 8-a előtt tilos volt szüretelni, ha a csész ettől eltérőt tapasztalt, azt jelentette a hegybírónak, a község-háza alkalmazottjának. Szüret előtt a férfira várt a hordók előkészítése az újbor befogadására, a kádak beáztatása, hogy a fadongák megdagadjanak. Ha valahol mégis eresztett, ott kívülről faggyúval bekenték.

A szüret nagy családi és baráti összefogással zajlott, egymásnak visszaadták a segítségét. A munka végeztével jól esett az áldomás, a közös vacsora. A Grósz és a Bence portán gulyásleves-sel és lekváros buktával, a „Wuhtl”-val kínálták meg a vendégeket. Ha már kiforrt, akkor a „Stivel”-ben kóstolgatták egymás borát. Óvatosan kritizálták, de az hogy „ez nem is olyan rossz”, már dicséretnek számított.

A szőlőművelés, a borászat tudománya apáról-fiúra szállt. De az új módszereket egymástól is tanulták a gazdák. A fejtéstől, a kénezéstől (hogy ne legyen pimpós a bor), a pince tisztántartásától sokban függött a bor minősége. Idősebb Szakály Máttyás és Ébner György bíró szervezésében „aranykalászos gazdatanfolyam” indult.

Azoknál a családoknál, ahol állattartásra rendezkedtek be, a nagyobb állatok – lovak, tehenek – ellátása, etetése, itatása, almozása, a lovak csutakolása jelentős feladatot rótt a férfiakra. A 10-12 éves fiúgyerek már „komoly munkaerőnek” számított. A módosabb gazdák más faluból érkező szolgálégynt fogadtak fel, aki ha rászolgált, családtagnak számított. Közülük néhányan be is házasodtak a családba. Nagyobb munkák idején napszámosokat, idény-munkásokat alkalmaztak, olyankor úgy illett, hogy a tulajdonos ment a munkában elől, diktálta az iramot. Azok a gazdák, akik egy-két lovat tartottak saját használatra, a rokonság és baráti körnek is fuvaroztak. A kifejezetten fuvarozók legalább két lovat tartottak. Budaörsön a teheneket soha nem használták ígás állatnak, nem szántottak és nem fuvaroztak velük.

Fontos feladatnak számított a téli tüzelő begyűjtése. Aki erdőtulajdonnal rendelkezett – saját vagy bérleményként –, annak nem okozott gondot. Mások részmunkában vállalták a

kitermelést, amiből minden hetedik ölt hazavihették. A többi a tulajdonosé maradt. A tuskózás, azaz a gyökérzet kitermelése igen nehéz fizikai munka. Éppen ezért azt felesbe vállalták. Az apró ágfát „pirtl”-be kötözve, ingyen hazavihették. Nyáron a száraz gallyak gyűjtését is engedélyezték. Mindezt az erdőfelügyelet megbízottja a Jáger ellenőrizte.

Jó gazda szerszámai fényesen és nem rozsdásan sorakoztak a kamrában. A téli időszak volt alkalmas arra, hogy rendbe tegyék azokat. Kielesítették, kiékeltek, bezsírozták a fém részeket, megjavították a nyeleket. Egy jól felszerelt szerszámokamrában megtalálhattuk a kis- és hegyes- és az irtókapát, az ásót, az ásóvillát, a vasvillát, a különböző méretű baltát, fejszét, csákányt, nagykalapácsot, a fűrészeket, „reizer”-t, kaszát, sarlót, metszőollót, kacorkést és még sorolhatnánk. A kasza élesítésére fenőkövet használtak, a kikalapálásához pedig speciális kis üllőt. Akácfából készültek a szőlőkarók a megfelelő szerszámmal (Hanslibank).

A majd másfél méter hosszúságú fagereblye, aratás után, a tarlón visszamaradt kalászkok összehűzésére szolgált. Semmi nem ment kárba. A legeredményesebben gazdálkodók, a kiemelkedően ügyes iparosok megbecsült, tisztelt személyei voltak a községnek. Még ma is sokan emlékeznek Ébner Györgyre, az utolsó budaörsi bíróra, Frank András hentes és szódás mesterre, Drixler Lipót asztalosra, Bóza György kovácsra, Eck Béla műszerészre, Kreisz József gazdálkodó ezermesterre, a Rózsás-Hauserékre, Bence István és Feldhoffer Gergely barack termelőre, Deigner Lipót fésűsre, Rajcsányi Sándor tímár-ra, de sorolhatnánk.

Mindennek nem mond ellent, amit egy idős budaörsi bácsi mondott: „Amikor kisfiú voltam, én voltam a buta és a felnőttek az okosok. Most, hogy megöregedtem látom, hogy a fiatalok autót vezetnek, mobiloznak, interneteznek, mindehhez én semmit nem értek. Most ők az okosok és megint én vagyok a buta.”

Michelberger Bandi a nagyapjától hallotta, hogy a szüret előtti napon irdatlan jégeső hullott a budaörsi határra. A vízmosásokban folyt le a must. Odalett a termés, egy szorgos év munkája. De a következő tavasszal újból megkezdtek a munkát. Reménykedve, szívesen, mint az a szőlő, amelyik dacolva a fűnyíróval, újból és újból kihajt a régi szőlőskertek helyén.

STEINHAUSER KLÁRA